

Vyspělá čeština humanistické epochy

- vliv na českou kulturu měly podněty soudobé evropské vzdělanosti
- v architektuře renesanční styl
- ohlas evropského humanismu v literatuře – **psané latinsky i česky**
- bohatá diferenciacie literatury, snaha obsáhnout v česky psané literatuře všechny nároky kladené na literaturu
- aktivní, tvůrčí uplatňování podnětů humanistické poetiky
- pozornost věnována **češtině** → **slovníky, gramatiky**
- výrazové možnosti češtiny → **překladatelská praxe**
- oslabena moc církve – **právo jedince na samostatný výklad Bible**

v tomto období dvě fáze:

- **doba jagellonská** – do 20. let 16. století – přechodové období
- **vrcholná fáze** – následující fáze, v níž nové tendence vrcholily

70. léta 15. století – 20. léta 16. století

- katolická šlechta – studium v Itálii – setkání s humanismem
- kosmopolitní rys – mezinárodní společnosti, „kroužky“ ve Vídni a Budíně (Budapešť)
- 15. – 16. století názory, že antiku nelze překonat, ale jen napodobit
- první seznámení s myšlenkou humanismu už za Karla IV., následně ale sílí revoluční hnutí, které vyplnilo konec 14. a 15. stol.
- v humanistické literatuře se objevuje málo originálních děl, většinou se jedná o překlady, popř. přepisy, převládá naučná literatura

ve 2. pol. 15. stol. se v české literatuře objevují dvě linie tvorby:

- A) díla psaná latinsky
- B) díla psaná česky

Jednota bratrská

- křesťanské církevní společenství, vrací se k husitským ideálům rovnosti a bratrství a k názorům **Petra Chelčického**
- založena roku 1458 v Kunvaldu v Orlických horách **Řehořem Krajčím**

- **stává se významnou v oblasti vzdělávání, zakládá tiskárny, vydává kancionály**
- nejvýznamnějším počinem vydání **Kralické bible**
- v souvislosti s pronásledováním jednoty se přesunuje na Moravu – rozkvět v Ivančicích – zejména **Jan Blahoslav** (kněz a biskup)

Jan Blahoslav

- český gramatik, historik, překladatel období humanismu
- biskup jednoty bratrské, tvůrce jejího kulturního programu
- Blahoslavův jazyk se tak stal základem nové spisovné češtiny
- **Filipika proti misomusům** (1567) – obhajoval užitečnost a nutnost vzdělání pro každého člověka
- organizace přípravných prací dějepisných, snažil se obnovit bratrský archiv po požáru (1546), soubor pramenů k archivu: Acta unitatis Fratrum
- pokusil se také o napsání dějin: O původu jednoty bratrské a řádu v ní
- přeložil do češtiny **Nový zákon** (Nový zákon vnově do češtiny přeložený) - tento překlad se později s novými úpravami stal **základem Bible kralické**
- **1564: Nový zákon vnově do češtiny přeložený**
  - poopravený 1568, opíral se o mluvnici **Optáta, Gzela a Philomathese**, podnětem k **Bibli kralické** 1579–1594
  - **vzor českého spisovného jazyka**
- **zasáhl do prozodie a hudební nauky:**
  - *Musica, to jest Knížka zpěvákům, náležitě zprávy v sově zavírající* (1558 - pak dodatky a přídávky: *Zprávy některé potřebné těm, kdož chtějí zpívati, Naučení potřebná těm, kteříž písně skládati chtějí*)
- **návody a učebnice:**
  - Naučení mládencům, k službě Kristu a církvi jeho se oddávajícím, v jednotě bratrské
- **homiletika**
  - Vitia Concionatorum, to jest Vady kazatelů – kritika řečových projevů
- **Gramatika česká 1571**
  - podnětem gramatika Optáta, Gzela a Philomatha
  - **stylistika a „brus“** v Přidání některých věcí k Gramatice české příhodných – měřítkem je estetické pojetí řeči

Bible kralická

- překlad z původního jazyka do češtiny pořízený překladateli jednoty bratrské
- **1564 první překlad Nového zákona od Jana Blahoslava**
- **1588 dokončen překlad Starého zákona**, doplněn Blahoslavovým Novým zákonem, s nimž tvoří tzv. **šestidítku**
- vrchol českého biblického překladatelského úsilí
- považována za základ spisovné češtiny

Daniel Adam z Veleslavína

- univerzitní mistr, majitel **pražské tiskárny Melantrichovy**, „veleslavínská čeština“
- vytiskl, upravil a napsal předmluvu: Kroniky dvě o založení země české (1585)
- Kalendář historický – popis událostí řazení podle jednotlivých dní
- vydavatelská činnost
- **Silva quadrilinguis** (1598) - bohatství čtyř jazyků, jednalo se o slovníky latiny, řečtiny, češtiny a němčiny